

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ST. 6, 7, 8

JUNIJ, JULIJ, AVGUST 1943-XXI

LETO 66

Stanko Premrl:

Cerkvenoglasbene določbe.

(Ob 40 letnici Pijevega Motuproprija.)

Cerkev je natančno in podrobno določila, kako naj se vrši liturgija. Ker pa liturgijo, zlasti slovesno, spremlja petje in glasba, je Cerkev dala določbe tudi o cerkvenem petju in glasbi. Cerkvi edini pristoji tudi oblast in pravica, kakšna bodi cerkvena glasba.

Za cerkveno glasbo veljajo predvsem že naravni zakon in božje zapovedi. Kar je božje službe nevredno: lahkomiselnost, nebrzdano, poulično itd., polno svetnega duha ali v skladbah samih ali v izvajanju, nasprotuje naravnemu in božjemu zakonu glede božjega češčenja. »Ne imenuj po nemarnem božjega imena« velja tudi za cerkveno glasbo. Istotako glasba, ki vernike moti, raztresa, bolj zabava kakor pa k Bogu dviga, očiščuje in posvečuje, je ne-cerkvena in nedovoljena. Tudi druga cerkvena zapoved: »Bodi ob nedeljah in zapovedanih praznikih spodobno in pobožno pri sv. maši!« velja kakor za vernike tako tudi za pevce in godbenike ter jih subjektivno veže, da spodobno in pobožno pojejo in godejo, veže pa objektivno cerkveno glasbo sploh, da je v skladu s cerkveno zapovedjo.

Cerkev pa je dala glede cerkvene glasbe še posebne, določene predpise, ki se tičejo bodisi cerkvene glasbe same kot take kakor tudi posameznih liturgičnih obredov, ki jih glasba spremlja. V starejših časih krščanstva, ko so izvajali samo gregorijanski koral in pozneje do 14. stoletja, ko je gregorijanski koral še vedno prednjačil, se cerkvene določbe o cerkveni glasbi tičejo gregorijanskega korala. Že v 3. in 4. stoletju je Cerkev v svojih kanonih nastopila zoper razvade pri izvajanju korala. Ob času sv. Gregorija Velikega so cerkveni občni zbori dajali v tem pogledu že pozitivne odredbe. Ko se je s koncem prvega tisočletja začelo razvijati in izvajati tudi večglasje, je Cerkev tudi to dovoljevala, a nastopala istotako zoper izrodke večglasja.

Oblast, izdajati cerkvenoglasbene odloke, veljavne za vso Cerkev, gre v prvi vrsti papežu, potem občnim cerkvenim zborom in od apostolskega Sedeža v to postavljeni kongregaciji za svete obrede (Sacrorum Rituum Congregatio). Odloki te kongregacije so pa le takrat splošno veljavni, ako jih je kongregacija izdala za vesoljno Cerkev. Ako pa se posameznik obrne nanjo s kakim vprašanjem, veže odgovor le njega. Kadar se pa v odgovoru pojasnjuje kaka že obstoječa postava, je to avtentična razlaga splošne postave, ki se je je treba oprijeti.

Najvažnejši odloki glede cerkvene glasbe, ki so jih izdali od 14. stol. dalje rimski papeži, so naslednji:

Janez XXII. (1316—1334) je v dekretalu »Docta Sanctorum« l. 1322 nastopil zoper izrodke večglasne cerkvene glasbe. Zahteva, da bodi cerkvena glasba: »musica bene morata«, t. j. dostojna, spodobna, resna, ne svetno navdahnjena, ne prazna, neokusna, mehkužna in igrava. Taka bodi, da pospešuje pobožnost, da vzbuja in krepi sveta čustva, da se prilaga posebnemu značaju posameznih cerkvenih dob in naj temelji na dobri, že preskušeni tradiciji.

Pij V. (1566—1572) je o priliki izdaje reformiranega misala l. 1570. razpravil o liturgičnih nalogah cerkvene glasbe in dal nekaj zadevnih določb.

Klement VIII. (1592—1605) je l. 1600. objavil važno liturgično knjigo »Caeremoniale Episcoporum« (Škofjski ceremonial), kjer obravnava med različnimi liturgičnimi in cerkvenoglasbenimi zadevami posebno orgelsko igro pri službi božji.

Aleksander VII. (1655—1667) se v buli »Piae sollicitudinis« l. 1657. obrača zoper cerkvenoglasbene razvade v Rimu. Isto bulo je l. 1678. obnovil Inocencij XI.

Benedikt XIV. (1740—1758) je v okrožnici »Annus qui« l. 1749. razvil načela prave cerkvene glasbe. Petje, orgljanje in drugo muziciranje naj v cerkvi ne prinaša nič cerkvi tujega, svetnega in kar spominja na teater.

Iz novejšega oz. najnovejšega časa sta med papeškimi cerkvenoglasbenimi določbami najpomembnejši: Motu proprio Pija X. iz l. 1903. in Apostolska konstitucija »Divini cultus« Pija XI. iz l. 1928.

V slavnoznanem Motu proprio je Pij X. dal cerkveni glasbi jasno določene smernice, ki naj se po njih v bodoče goji in razvija in to bodisi v Italiji, ki je posebno potrebovala razčiščenja in izboljšanja, kakor tudi po drugih katoliških deželah.

»Cerkveni Glasbenik« je Pijev Motu proprio objavil v prvih številkah l. 1904. »Ljubljanski Škofjski list« ga je priobčil isto leto v VI. št. v latinskem in slovenskem prevodu. Fran Ferjančič je v razpravi »Cerkvenoglasbena liturgika«, izišli v C. Gl. v 10.—11. št. l. 1916. in v letnikih 1917—1923 in potem kot samostojna knjiga, podrobno razpravljal o Pijevem Motu proprio (C. Gl. 1916 in 1917). Letos ob 40 letnici tega pomembnega zakonika cerkvene glasbe si zopet pokličimo v spomin in pogledjmo, kaj Pijev Motu proprio vsebuje in zaukazuje.

V uvodu opozarja sv. oče na žalostno stanje cerkvenega petja in cerkvene glasbe ter na dejstvo, da se kaže neko stremljenje, zapustiti pravo smer, ki je natančno podana v cerkvenih postavah, v naredbah cerkvenih zborov in v odlokih sv. stolice. Takoj pa sv. oče pristavlja, da ga veseli, kar se je v zadnjih desetletjih na polju cerkvene glasbe storilo v Rimu in v mnogih italijanskih cerkvah, pa tudi pri nekaterih drugih narodih. Toda ti uspehi še niso splošni. Zato sv. oče smatra za svojo prvo dolžnost, takoj povzdigniti glas in vse zavreči, kar nasprotuje predpisom Cerkve glede svetih opravil in bogoslužnih dejanj. Papeževa želja je, da bi zopet cvetel pravi krščanski duh in se ohranil v srcu vseh vernikov. Zato je treba skrbeti za svetost in dostojnost hiše božje. Koncem uvoda poudarja vobče, da je treba njegov Motu proprio vzeti kot najvišji zakon za cerkveno glasbo.

Uvodu slede predpisi glede cerkvene glasbe.

1. Splošna načela. Cerkevna glasba ima kot bistven del liturgične slovesnosti isti namen kakor liturgija vobče: čast božjo in vzpodbujanje vernikov. Cerkevna glasba mora biti sveta, lepa po obliki (umetna) in splošna.

2. Vrste cerkvene glasbe. Prvo mesto odkazuje Motu proprio gregorijanskemu koralu, ki ima lastnosti prave cerkvene glasbe v najvišji meri. Zaradi tega naj velja kot vzor vsake cerkvene glasbe! Gregorijanski koral, in sicer tradicionalni, naj se pri službi božji pogosteje rabi, pa bodi tudi pri največjih slovesnostih. Koral naj se ukorenini zopet tudi med ljudstvom, da se bo ljudstvo zopet dejansko udeleževalo bogoslužnih opravil v cerkvi. — Na drugo mesto cerkvene glasbe stavi sv. oče klasično polifonijo, t. j. večglasne, umetno kontrapunktične in v posameznih glasovih samostojno vodene skladbe, in te zlasti rimske šole, ki je s Palestrino v 16. stoletju dosegla višek. Te vrste skladbe se najbolj približujejo gregorijanskemu koralu; zato naj se tudi bolj gojë, zlasti pri bazilikah, stolnicah, v semeniščih in cerkvenih zavodih. — Kot tretjo vrsto cerkvene glasbe dopušča Motu proprio tudi moderno. Cerkev je namreč vedno priznavala napredek umetnosti in ga podpirala s tem, da je vse, kar je moč duha lepega in dobrega ustvarila, tekem časa sprejela v bogoslužje, seveda v mejah liturgičnih pravil. Iz tega stališča se dopušča tudi moderna glasba v cerkvi, ker nudi tudi ona skladbe tolike lepote, resnosti in dostojnosti, da nikakor niso nevredne liturgičnih slovesnosti. Pač pa vobče opozarja, da bodimo pri rabi modernih skladb previdni. Samo takim skladbam bodi dovoljen vstop v cerkev, ki nimajo na sebi nič posvetnega in ki ne spominjajo na gledališke motive in ki se tudi po zunanji obliki razlikujejo od posvetnih skladb. Posebno se je ogibati tistega gledališkega sloga, ki je v 19. stoletju zlasti v Italiji cvetel.

3. Liturgični jezik je latinski. Zato je pri slovesnih liturgičnih opravilih prepovedano petje v domačem jeziku.¹ Peti je treba za dotično slovesno službo božjo določeno besedilo, ki se ne sme predružačevati, premetavati in po nepotrebnem ponavljati. Pri slovesni maši se sme samo Benedictusu dodati kak evharističen motet in po recitiranem ofertoriju peti še kaka primerna druga skladba.²

4. Zunanja oblika cerkvenih skladb. Cerkveni skladatelji naj se v svojih skladbah ne oddaljujejo preveč od starih tradicionalnih oblik, kakor nam jih kaže v prvi vrsti gregorijanski koral. Sledé podrobna navodila za komponiranje latinskih maš in večernic.

5. Pevci. Vse liturgično petje, razen kar poje celebrant z asistenco, pripada prav za prav zboru levitov. Pevci, ki pojó v cerkvenem zboru, so torej zastopniki levitov in vršé zaradi tega liturgično opravilo. Zaradi tega je ženskam prepovedano peti v koru ali pri pevskem zboru. Višje sopranske ali altovske glasove bi potemtakem morali izpolniti dečki. V pevski zbor naj se sprejemajo le pobožni in moralno neoporečni pevci.³

6. Orgle in instrumenti. Prava cerkvena glasba je petje. Morejo ga pa spremljati orgle, v postavnih mejah tudi instrumenti. Orgle in instrumenti petje ne smejo preglasiti. Prepovedane so predolge za- in medigre. Orglanje — v kolikor nastopa tudi samo — naj bo primerno temu instrumentu in naj bo sveta glasba. Prepovedani so: klavir, razni ropotajoči instrumenti, n. pr. tolkala vseh vrst, kastanjete, činele in drugi podobni. Godba na sama pihala oziroma

¹ Pozneje, ko je l. 1921. papež Benedikt XV. dovolil rabo v slovenščino prevedenega rimskega obrednika, je bilo dano tudi dovoljenje peti list in evangelij pri maši v domačem jeziku. Na kar je škof dr. Gregorij Rožman l. 1934. odredil, da se sme tudi naša duhovščina tega zadnjega dovoljenja posluževati.

² Glede te po recitiranem ofertoriju primerne dodatne skladbe ljubljanska sinoda v l. 1940. pravi sledeče: »Navada, da se po recitiranem latinskem ofertoriju poje primerna pesem v slovenskem jeziku, se sme ohraniti.« Seveda pa je še vedno najbolj pravilno, ako je tudi ta dodatni motet latinski.

³ Kar se žensk tiče, smejo zaradi spregleda, danega od Pija X. prejšnjemu ljubljanskemu škofu dr. Ant. Bon. Jegliču, sodelovati ženske pri nas tudi v pevskih zborih.

trobila je v cerkvi pri službi božji prepovedana. Le izjemoma sme škof pustiti tako godbo, če je skladno sestavljena in če igra cerkvi primerne skladbe. Pri procesijah so take godbe dovoljene, a ne smejo igrati posvetnih skladb.

7. Trajanje liturgične glasbe. Petje in glasba na koru ne smeta brez potrebe zavlačevati službe božje. Glasba se mora liturgiji podrediti in ji služiti, ne pa narobe.

8. Glavna sredstva za povzdigo cerkvene glasbe. Motu proprio podaja pet sredstev: a) Osnujejo naj se škofijske cerkvene glasbene komisije, da čuvajo nad cerkveno glasbo. b) V duhovskih semeniščih in drugih cerkvenih zavodih naj se pridno goji tradicionalni gregorijanski koral. c) Pri predavanjih za bogoslovce o liturgiji, morali in cerkvenem pravu naj se ne prezró oni deli, ki so v zvezi s cerkveno glasbo. Predava naj se tudi o estetiki cerkvene glasbe. č) Pri glavnih cerkvah naj se ustanovljajo pevske šole, kakor so bile nekdaj v navadi. d) Obstoječe višje šole za cerkveno glasbo je treba podpreti, oziroma pomagati jih na novo ustanovljati. Cerkev sama naj prevzame skrb za izobrazbo cerkvenih pevovodij, organistov in pevcev.

9. Za sklep sv. oče še enkrat poziva cerkvene pevovodje in duhovščino, predstojnike semenišč, cerkvenih zavodov in redov, župnike, kanonike in zlasti škofe, da podpirajo to dobro premišljeno, davno zaželeno in od vseh strani soglasno zahtevano preosnovo cerkvene glasbe.

V razvoj cerkvene glasbe je l. 1928. posegel tudi papež Pij XI. s svojo znamenito konstitucijo, kako treba vedno bolj razvijati liturgijo. gregorijansko petje in sveto glasbo. »Cerkv. Glasbenik« ji je posvetil vso pozornost: jo v l. 1929., št. 7—8. objavil, v l. 1931. pa v daljši razpravi obrazložil vse njene glavne misli in zahteve. Pij XI v njej poudarja glavne točke iz Pijevega Motu propria, zlasti gojitev tradicionalnega koral, ki naj se posebno goji v bogoslovnih semeniščih, pa tudi že v gimnazijah in licejih; poudarja, da mora koralni oficij priti zopet do prvotnega sijaja, poudarja rabo koralnih knjig vatikanske izdaje, poudarja gojitev klasične polifonije, naroča oživotvorjenje cerkvenih deških pevskih šol ter izjavlja, da Cerkev cerkvenega petja, spremljanega z glasbili, namreč z orkestrom ali posameznimi orkestralnimi instrumenti, ne smatra za bolj dovršeno, za boljše, imenitnejšo in za bogoslužje primernejšo glasbo; graja razbrzdanost v rabi orkestra, kot se sem ter tja opaža, in odreja, naj se orkester pri bogoslužju rabi čim najmanj ali sploh ne. Med drugim izreka tudi obžalovanje, da ponekod niso upoštevali določb Pijevega Motu propria, izgovarjajoč se, da jih ti zakoni ne vežejo. »Drugi pa so se jim,« pravi papež, »spočetka pokoravali, a se polagoma vdali tisti vrsti glasbe, ki jo je povsem treba odklanjati od svetišča; končno so tu pa tam, posebno kadar so obhajali v spomin slovityh glasbenikov svečane obletnice, iskali razloga za izvajanje gotovih — četudi slovityh — umotvorov, ki bi se pa vsekakor ne smeli rabiti v cerkvi, ker se ne skladajo s svetostjo kraja in liturgije.« Te zadnje besede brez dvoma merijo na dunajske klasike: Haydna, Mozarta, Beethovna in njim sledečega Schuberta in Weberja, zlasti na njih latinske maše.⁴

Poleg naštetih papeških odlokov o cerkveni glasbi je še cela vrsta primerov, kjer so papeži odločevali v tej zadevi po kongregaciji za sv. obrede.

Izmed cerkvenih občnih zborov je v tem pogledu važen tridentinski (1545—1563), ki je v 22. do 24. seji obravnaval o cerkveni glasbi, obsodil lascivno glasbo pri bogoslužju ter zapovedal študij greg. koral v bogoslovnih semeniščih; podrobne določbe pa je prepustil škofom.

⁴ To pojasnilo je dal l. 1930. na občnem zboru splošnega nemškega Cec. društva p. Beat Reiser, benediktinec iz Rima.

Določbe o cerkveni glasbi, ki jih izdajajo škofje sami, veljajo samo za dotične škofije. Pri nas je nadškof dr. Anton Bonaventura Jeglič izdal l. 1914. okrožnico o cerkveni glasbi; posamezne odredbe so dali tudi nekateri prejšnji naši škofje.

Določbe o cerkveni glasbi dajejo tudi provincialne in škofijske sinode. II. ljubljanska sinoda, ki se je vršila od 24. do 28. avgusta 1908, je dala glede cerkvene glasbe sledeče določbe: 1. o cerkvenem koru, 2. o organistu in cerkveniku, 3. o cerkvenem petju in sveti glasbi. Zadnja ljubljanska sinoda, ki se je vršila v avgustu l. 1940., govori in daje odločbe o cerkvenem petju in glasbi v členih 481—496. Marsikatero posamezno določbo, tičočo se cerkvene glasbe, n. pr. o ljudskem petju, o petju pri tihih mašah, o izdaji pesmi za ljudsko petje in o cerkvenih besedilih, o petju nagrobnic, o godbah pri procesijah s sv. Rešnjim Telesom, je prinesel zlasti v teku zadnjih let naš »Škofijski list« in za njim navadno tudi »Cerkveni Glasbenik«.

Kako se določb — bodisi papeževih bodisi škofijskih — v cerkveni glasbi držimo, ali se jim pokoravamo ali ne, to pa bodi za enkrat stvar našega zasebnega razmišljanja, v našem listu pa o tem ob drugi priliki.

Dr. Anton Dolinar:

Pregled slovenske cerkvene glasbe.

XVII.

Nadaljujemo z vrsto skladateljev, ki sovpadajo s Foersterjevim delovanjem: gibljemo se v prvih desetletjih delovanja Cecilijanskega društva. Mojstrov vpliv je bil v tem razdobju komaj zaznaven, vendar se je okrog Cerkv. Gl. zbiralo vse, kar je težilo za smotrnim delovanjem. Vse je prevevala želja po uveljavljanju načel, kakšna bodi glasba v cerkvi. Foerster je odkrival zlasti umetniško stran, ki se mu tudi cerkvena glasba ne more izogniti, če hoče biti res umetnost. Naletimo tukaj na vplive nemških cecilijancev, h katerim so se hodili učiti prvi boritelji našega cerkvenoglasbenega preporoda: vendar pa to ni nobena ovira, da ne bi spoznali že v teh zastopnikih tudi snovanja pravega slovenskega duha. To je bilo odločilno za ves miselni razvoj slovenskega cecilijanizma. Pozabiti pa ne smemo še neke druge naloge, ki so jo izvedli v tem času snujoči glasbeniki: izpolnili so organsko in prebredli hkrati dokaj častno pri nas ono vrzel med starim nececilijanskim petjem in med poznejšo moderno cerkveno glasbo.

Misel cerkvenoglasbenega preporoda je takoj po ustanovitvi Cecilijanskega društva v Ljubljani našla uspešne odmeve na Gorizianskem, kjer sta že prej postavljala prve temelje Anton Hribar (Cerkv. Gl. l. 1941., str. 90) in Danilo Fajgelj (Cerkv. Gl. l. 1941., str. 90). Hribar je bil učitelj Lebanu Janku, ki se je rodil 1855 v Canale d'Isonzo. Posvetil se je učiteljskemu stanu. Služboval je po raznih krajih, nazadnje v Bukovšici, in vršil povsod tudi organistovsko službo. Leta 1911. je izšla v založbi Kat. bukvarne v Ljubljani njegova »Zbirka cerkvenih pesmi« za mešani zbor. Urednik N. Ak. dr. Krek postavlja Lebana kot nekega Riharja drugega, kakršen se nam predstavlja v predležeči zbirki. »Pozna se« — nadaljuje — »da prihaja ta glasba iz resnično pobožnega, vernega srca in tako se ti smelo vtihotaplja tudi v tvoje srce.« Tudi Cerkv. Glasb. je objavil nekaj njegovih pesmi, n. pr. l. 1918. Verne duše in Obhajilno. Ze v prvem letniku Cerkv. Gl. beremo v dopisu iz Gorizije: »Svojim bralcem poročamo, kako gre tu cerkveno latinsko petje rakovo pot. Pravih cerkvenih skladb se nikdar ne sliši, le teatralične arije s podloženim latinskim besedilom so na dnevnem redu. Kaj hočemo šele reči o koralnem petju (Cerkv.

Gl. I 1878., str. 43.) V Gorizii sami tla tedaj še niso bila zrela za uspešno delovanje, glavne gibalne sile so prihajale iz krajev: Circhina, Sebreglie, Chiapovano, Monte Sanvito, to so bile prve trdnjave cecilijanskega pokreta. Iz Sebreglie je bil doma Carli Janez, roj. 1851, ki je v prvem letu obstoja ljubljanske orglarske šole dobil spričevalo usposobljenosti. Kot organist je služboval na raznoterih krajih bivše Kranjske, slednjič v Studeno presso Postumia, kjer je tudi umrl. Foersterju, ki mu je v gmotnem oziru veliko pomagal pri šolanju, je bil zelo vdan in mu veljal tudi kot skladateljski vzor. Med njegovimi skladbami, ki so izšle v tisku, so: Sv. maša — za mešani zbor, Te Deum — za mešani zbor, Sv. maša — za moški zbor; v Cerkv. Glasbeniku so bili objavljeni trije graduali; dalje »Asperges«, »Regina coeli« in »Tu es Petrus«, mnogo jih je ostalo še v rokopisu. Njegove skladbe kažejo čedno in pravilno izdelavo ter jih preveva pristno cerkveni duh. »Tu es Petrus« je naravnost učinkovit zbor z mogočnimi harmonijami in smiselno izpeljanimi tematičnimi mesti.

Ob času ustanovitve Cecilijanskega društva v Ljubljani je kaplanoval v Circhini Frančišek Sedej, poznejši nadškof v Gorizii. Veselje do glasbe je dobil v domači hiši v Circhini, kolikor je bilo mogoče, se je vežbal tudi v gimnazijskih letih; za glasbo ga je navdušil zlasti Harmel Adolf — roj. 1847 v Idrii — ki je služboval kot kaplan v Circhini, kamor je zahajal kot dijak in semenišnik na počitnice. V teku svojega bivanja na Dunaju zanimanja za cerkveno glasbo ni opustil: udeleževal se je raznih cerkvenoglasbenih zborovanj, ki so imela za cilj, podati načela, kako izvesti preporod cerkvene glasbe v posameznih krajih in tedaj obstoječih prilikah. Postal je osrednja točka, okrog katere so se zbirali vsi, ki jim je bil ta cilj pri srcu. Na pobudo vikarja Blaža Grče iz Chiapovano se je 17. maja 1883 sestala na Monte Santo večja družba duhovnikov, učiteljev, organistov in pevcev, kjer je pevski zbor iz Sebreglie pod vodstvom Harmela Adolfa izvajal ves glasbeni spored, kot je predpisan za slovesno mašo, nakar je sledilo zborovanje kot priprava Cecilijanskega društva za to nadškofijo; dr. Sedej nastopi s temeljitim govorom o pomenu in lepoti liturgičnega petja in o cerkvenoglasbenih določilih. Na god sv. Cecilije 22. novembra je imelo društvo v Gorizii že svoj prvi občni zbor. S tem je bil podan temelj vsemu poznejšemu glasbenemu napredku na Gorizianskem. L. 1898. je pozval kardinal dr. Missia dr. Sedeja v Gorizio in ga umestil kot kanonika in stolnega župnika. Kot tak je začel čistiti s kora staro trivialno šaro ter jo nadomeščati z dostojnimi cerkvenimi skladbami, pričeniši s Schweitzerjem, Hallerjem, Foersterjem in dr. (Cerkv. Gl. 1932, str. 3). Na pomoč mu je priskočil že prej imenovani Harmel Adolf, ki je po bogoslovnih naukih v Gorizii kaplanoval v Circhini, nato kot župnik v Sebreglie in kot dekan v Comeno. Z izvajanjem svojega zbora je dejansko pokazal, kakšna mora biti cerkvena glasba. Navduševalni so njegovi dopisi v prvih letnikih Cerkv. Gl., ponovno je predaval pri poučnih tečajih organistov in pevovodij. Zapisal je mnogo slovenskih narodnih napevov; nekatere je izročil češkemu glasbeniku L. Kubi, ki jih je objavil v svoji zbirki »Slovanstvo v svych zpěvích« (Biograf. leksikon). Še razgibanejšje se je v cecilijanskem pokretu udejstvoval Kokošar Janez. V posmrtnici ga Roman Pahor predstavlja kot moža, ki je celo svoje življenje posvetil cerkveni glasbi, bil soustanovitelj Cecilijanskega društva v Gorizii, vzgojitelj mnogih organistov¹ in čigar zasluga je, da je iz tamošnjih cerkvá izginila cerkve nevredna glasba, ko je kot učitelj petja v semenišču vplival neposredno na duhovnike. Povsod, kjer je služboval, v Circhini, Sebreglie, pri Sv. Ignaciju

¹ Pri Kokošarju in še prej pri Antonu Hribarju se je glasbeno šolal tudi Ciril Kumar, r. 1864 v S. Martino di Quisca, kjer je potem od 1875—1884 opravljal službo organista in pevovodje. (Prim. Ciril Kumar: Moja življenjska pot in glasbeni spomini, Cerkv. Gl. I. 1928., str. 5—8.)

v Gorizii, je ustanovil pevske zборе, jih sam poučeval in s tem najbolj dokazal, kako je mogoče priti najhitreje do resničnega uspeha. Glasbe se je učil pri učitelju organistu Mihaelu Komelu. Nadaljeval je pa sam zlasti v bogoslovju, kjer je poskušal tudi že s skladanjem. V letu 1882./83. je Cerkv. Gl. objavil šest prvih njegovih skladb, l. 1880. litanije za mešani zbor in orgle, l. 1897. dve mašni pesmi. V štirih — po Cecilijanskem društvu v Gorizii izdanih — zvezkih »Cerkvenih pesmi« so bile objavljene pesmi, katere sta nabrala in harmonizirala Faigelj in Kokošar. Isto društvo je izdalo tudi zbirko *Tantum ergo ac Litaniae lauretanae*, kjer so objavljene tudi tri Kokošarjeve; v zbirki »Offertoria« je tudi njegov *Terra tremuit*. Leta 1927. je izšel v Ljubljani »Requiem« za en glas z orglami. Neobjavljenih je veliko število gradualov, ofertorijev, motetov in drugih za moški kot za mešani zbor. Skladbe s slovenskim besedilom so naslednje: 20 blagoslovnih pesmi, nekaj Marijinih ter himna v čast sv. Cirilu in Metodu. Neprecenljive važnosti je zbirka nad 700 narodnih slovenskih pesmi, od katerih jih je mnogo tudi harmoniziral. V rokopisu se nahaja tudi Pevska šola, katere se je sam posluževal. Kokošarjev slog je bil vseskozi pravilen in resen. Kot zgled so mu služili mojstri Haller, Witt in dr. Pesem »O. Jezus čudapoln vladar« v Cerkv. Gl. l. 1882. to lahko nakaže.

Oba, Harmel in Kokošar, sta glasbeno vzgojila Ivana Laharnarja, roj. 7. maja 1866 na Monte Sanvito. Doma je že vstopil v pevski zbor, ki ga je učil župnik Ilovar: pomagal je prepisovati note ter se vadil v petju in v igranju na orgle in harmonij. Kmalu je sam prevzel organistovsko službo ter hodil v šolo najprej k Harmelu v Sebgreglie, nato pa h Kokošarju v Circhino. Dr. Sedej je Laharnarjev glasbeni razvoj zelo pozorno spremljal: nameraval ga je poslati na višjo glasbeno šolo v Regensburg, vendar do tega ni prišlo. Ostal je doma na svojem posestvu kot gospodar ter bil hkrati trgovec in župan. Njegove skladbe so: Op. 1: Slovenska sv. maša za mešani zbor (l. 1887., II. natis l. 1908.). Op. 2: Velikonočne pesmi za mešani zbor (l. 188., II. natis l. 1908.). Op. 3: Šmarnične pesmi za mešani zbor (l. 1889., II. natis l. 1908.). Op. 6: Missa, Ora pro nobis za meš. zbor, v spomin 700letnice obstoja župnije na Monte Sanvito. Sprejeta je bila v Cäcilien Vereinskatalog pod št. 1735. Ime ima od tod, ker je glavni tema te maše vzet iz koralnega odgovora »ora pro nobis« iz lavretanskih litanij Matere božje. Op. 9: Missa pro defunctis za sopran in alt z orglami. Ponatis iz Cerkvenega Glasbenika 1903. Op. 12: Skalnica: Psalmi v čast Materi božji, Osem pesmi za dvo- ali troglasni ženski zbor ali tudi za tri moške glasove. Op. 13: Marijine pesmi za mešani zbor, deloma z orglami. Marijine pesmi (l. 1922.), Litanije in odpevi v č. presv. S. Jez. za meš. zbor in orgle (l. 1934.), Tebe Boga hvalimo (l. 1934.), Kraljici maja, šest šmarničnih pesmi za meš. zbor. V zbirki: *Lauda Sion* (uredil V. Vodopivec) ima Laharnar dve pesmi.

V prilogah Cerkv. Glasbenika je objavljenih 30 njegovih skladb, v zbirki »Offertoria pro festis maioribus« (izdalo Cecilij. društvo l. 1889.) je objavljenih 7 skladb. V zbirki »Cerkvene pesmi, nabrane med slovenskim narodom« (izdalo Cec. dr. l. 1890.) so objavljene 4 skladbe (harmonizacije). Nekaj skladb je objavljenih v Foersterjevi »Ceciliji«, dalje v P. H. Sattnerjevi zbirki »Slava Jezusu« in St. Premrlovi zbirki »Slava Presv. Evharistiji«. Laharnar je med doslej navedenimi prispel najvišje, tako po številu del kot tudi po zanimivosti glasbenega stavka, zlasti v svojih poznejših delih. Ocene njegovih skladb navajajo — razumljivo — tudi raznotere pomanjkljivosti. K II. natisu »Slovenske sv. maše« pripominja kritik v Cerkv. Gl.: »Lahka preprosta skladba, ki ne pove nič novega, ampak podaja staro vsebino v vsakdanji obliki. Reči moramo, da nam je Laharnar podal že mnogo boljšega, bolj živahnega in originalnega kot je ta maša, ki je sicer brez posebnih napak, pa tudi brez ognja.« K maši »Ora pro nobis« dostavlja kritik: »Iz litanij znani motiv 'Ora pro nobis' je srečno

uporabljen v posameznih delih cele maše, ne samo v homofonskih stavkih, ampak tudi v polifoniji, namreč v stavkih ‚Christe eleison‘, ‚Gratias agimus‘, ‚Hosana‘, ‚Benedictus‘, ‚Dona nobis‘. Faktura skladbe je povsodi jasna. Nikjer nič prisiljenega, glasovi ovijajo drug drugega jako gladko. Cela skladba naredi najprijetnejši utis in mi jo z veseljem kot vzorno priporočamo.« Splošno moramo reči, da veliko njegovih skladb naravnost vžge zaradi ritmične živahnosti, v narodnem tonu razvijajoče se melodike in lahne pevnosti. Naziv ljudskega skladatelja velja zanj v pravem pomenu. Da so skladbe prepojene s pristnim slovenskim duhom, je dokaz dejstvo, da je vsem slovenskim korom dober znanec. Isto velja tudi o njegovih svetnih skladbah; omenjam le njegovo pristrčno: »Kadar mlado leto pride« iz Mohorjeve pesmarice.

*

Med prvimi zelo uspešnimi podporniki cecilijanskega gibanja je bil Lavtižar Josip. Kot vsestransko izobražen se je bavil tudi z glasbo, ki jo je gojil kot dijak in pozneje kot bogoslovec. Važno je bilo, da je v letu 1885./86. obiskoval cerkveno glasbeno šolo v Regensburgu. Sadove tega študija najdemo v številnih dopisih Cerkv. Glasbenika in v skladbah, objavljenih v prilogah omenjenega lista: Off. in festis B. M. V. (l. 1878.), Off. in festo s. Joseph (1882), Božična (l. 1901.), Off. in Dom. Resurrectionis (1903).

Poleg tega je izdal dve enoglasni maši z orglami: Statuit ei Dominus (1885) in Ecce panis Angelorum (1895), litanije presv. Srca Jezusovega (1899), tri Ecce sacerdos magnus (1900), Tebe Boga hvalimo za mešani zbor in orgle, Osem božičnih pesmi za mešani zbor, 12 Marijinih pesmi za ljudsko petje ali mešani zbor. Napisal in uglasbil je tudi štiri spevoigre: Mlada Breda (v dveh dejanjih), Grof in opat (v dveh dejanjih), Adam Ravbar (v štirih dejanjih), Darinka (v treh dejanjih). Po slogu se pa te spevoigre prav nič ne ločijo od cerkvenih pesmi, lahko bi jim podredili cerkvena besedila in jih izvajali tudi v cerkvi. Skladbam se pozna vpliv tedaj vodečih nemških cecilijancev. Njegov stavek je izpiljen, deklamacija besedila naravno tekoča, stopnjevanja smiselno razvrščena, težnja po izognitvi gole homofonije posrečeno izpeljana.

Lavtižar Josip je bil rojen 18. decembra 1851 v Kranjski gori. Gimnazijo in bogoslovje je dovršil v Ljubljani. Služboval je v Gorjah, v Poljanah nad Škofjo Loko, v Senčurju, v Bukovščici ter kot župnik v Kokri, na Bledu, od leta 1896. pa v Ratečah na Gorenjskem. Lavtižar je veliko popotoval ter to tudi potem popisal. Poleg tega je proučeval domačo cerkveno zgodovino in tudi o tem izdal več spisov.

*

Naravna darovitost in prirodno veselje do glasbe sta privedla Aljaža Jakoba v ožji Foersterjev krog. Že v Alojzijevišču ga je glasbeni učitelj A. Nedvėd izpodbujal, naj glasbenih darov ne zanemari. Začel se je učiti harmonije. Po enem letu dunajskega študija je stopil v ljubljansko bogoslovje, kjer je prevzel vodstvo petja, hkrati pa pod Foersterjem pel na stolnem koru. Od tu naprej je postal Foerster njegov glasbeni mentor in skladateljski vzor. S Foersterjem je šel Aljaž v boj za cecilijansko idejo in ves razvoj pokreta doživljal kot borec ob Foersterjevi strani. Povsod, kjer je služboval, je zbiral pevce, ustanavljal zbere in ker je primanjkovalo primernih skladb, tudi sam skladal. To ga je tudi vodilo do izdaje Mohorjeve pesmarice, ki je gotovo Aljaževo največje delo za slovensko glasbo. V obeh zvezkih je priobčil tudi nekaj nabožnih pesmi. V prvem zvezku prinaša Sv. misijon (harm. Fajgelj), dve Nedvėdovi, in sicer »Hvala božja« in »Prošnja« za mešanji zbor; v drugem zvezku pa 15, med drugimi P. A. Hribar: Večerni zvon, J. Gallus: Glejte, kako umira; Gregor Rihar: Novi mašnik.

Skladati je začel šele v zrelejši moški dobi. Pretežno je skladal svetne zборе na besedila prijatelja Simona Gregorčiča. »Aljaževih cerkvenih skladb je prav malo natisnjenih, pa jih tudi v celoti primeroma ni veliko, nekoliko pa le. V Cerkv. Gl. I. 1878. se nahajata od Aljaža harmonizirana koralna napeva ‚Očenaš‘ in ‚Češčena si Marija‘, v devetih zvezkih njegovih zborov so priobčene že omenjene skladbe: Psalm 118 (III. zv.), Psalm 150 (VI. zv.), mašna ‚Oče večni‘ in Marijina ‚Večerni zvon‘, obe za mešani in posebej za moški zbor. ‚Slovenski učitelj‘ je prinesel pesem v čast sv. Duhu za mešani zbor. Cerkvene skladbe v rokopisu so sledeče: Velesalska Marijina pesem (Marijin romar) kot moški in posebej kot mešani zbor, 6 prediger in mediger k Ceciliji I št. 2 in 10, Lavretanske litanije, Češčena si Marija (dvoglasna kontrapunktična pesem z orglami), Maša (Vstop, Slava in Evangelij) dvoglasna, kontrapunktična z orglami, Pred Bogom, moški zbor, Zahvalna (napev), Sv. Alojzij (napev), Litanije Srca Jezusovega (skica deloma poznanih semeniških lavretanskih), Psalm 1, psalm 143 in psalm 146, vsi trije za moški zbor.« (Cerkv. Gl. 1928, str. 42.)

Jakob Aljaž je bil rojen 6. julija 1845 v Zavrhu pod Šmarno goro v smleški župniji. V ljudsko šolo je hodil doma in v Ljubljani v normalko; gimnazijo je obiskoval v Ljubljani. Po maturi je odšel na dunajsko vseučilišče, kjer pa je ostal le eno leto, nakar je stopil v ljubljansko bogoslovje. V dušnem pastirstvu je služboval v Tržiču, na Dobravi pri Kropi, l. 1889. se je preselil na Dovje, kjer je ostal do smrti — 4. maja 1927. Na tem službenem mestu se je vsestransko razvil. Lepota in sila gorskih velikanov mu je za vedno vtisnila ljubezen za krasoto planin; obenem se je pa začel tedaj v vedno večji meri posvečati tudi glasbi.

Iz Aljaževih skladb kipi navdušenje za naravo, domovino in Stvarnika. Oblikovno so kar moč preproste, harmonski razvoj ne gre nikjer preko osnov — tonika — dominantna in spodnja dominantna, melodična črta je tesno naslonjena na našo narodno pesem, tako da lahko rečemo, da je Aljaž zares pravi ljudski skladatelj. Stopnjevanja, ki jih gradi naslonjen na besedilo, izpelje s prav preprostimi sredstvi. Tudi lahko razpredena tematska mesta rad vpleta v glasbeni stavek. Njegove skladbe ločimo v svetne in cerkvene zgolj po besedilu; v glasbenem oziru temeljijo na diatoniki, preprostosti in izrazni odkritosrčnosti.

Stanko Premrl:

Janko Škrbinc in njegova glasbena zapuščina.

(Ob stoletnici njegovega rojstva.)

Po Janko Škrbinčevi smrti leta 1928 mi je njegov zet, poštni nadoficial Peter Gilly († 1938), poslal zavitek Škrbinčevih skladb in nekaterih drugih, ki jih je Škrbinc kot organist uporabljal. Ze takrat sem takoj bežno pregledal, kaj bi bilo Škrbinčevega, in sem si napravil kratek seznam njegovih skladb; ostalo sem oddal knjižnici orglarske šole v Ljubljani. Večkrat sem nameraval nekaj o tem v naš list napisati, pa le vedno odlašal. Letos mi stoletnica Škrbinčevega rojstva nudi primerno priliko, da osvežim spomin na tega svojevrstnega glasbenika in skladatelja ter poročam nekoliko o njegovem življenju, podrobneje zlasti o njegovih skladbah in ostali njegovi glasbeni zapuščini, v kolikor mi je prišla v roke.

Janko Škrbinc (sam se je podpisoval »Skerbinec«) je bil rojen 27. maja 1843 v Stranjah pri Kamniku kot sin revnih kmetijskih staršev, ki so pa vendar dali študirati njega in njegovega brata Jožeta, ki je umrl kot dekan na Štajerskem. Ljudsko šolo je Janko obiskoval v frančiškanskem samostanu v Kamniku, uč-

teljišče v Idrii. Učitelj je postal l. 1860, star 17 let. Služboval je v Kranjski gori, v Preddvoru, v Dolu pod Ljubljano, v Kamni gorici, v Preddvoru še drugič, v Št. Vidu pri Stični in končno 35 let v Višnji gori, kjer je po 51 službenih letih kot nadučitelj oziroma kot šolski vodja stopil v pokoj. V vseh službah je orglal in vodil cerkveno petje, vsega skupaj 63 let, v Višnji gori sami čez 50 let skoraj do svoje smrti. Umrl je 31. marca 1928.

Kot družica v življenju ga je spremljala njegova soproga Marija, roj. Kržišnik, sestra takratnega preddvorskega župnika, daleč naokrog znana izvrstna pevka sopranistinja, ki se je Škrbinec z njo poročil v Preddvoru in ki mu je bila potem leta in leta po raznih korih močna pevška pomoč. Edina njuna hči Katica, poročena pozneje z gori imenovanim Petrom Gillyjem, in ki živi danes v Ljubljani pri svoji hčeri, hčere hčeri in pravnukih in je piscu tega članka tudi marsikaj zanimivega o svojem očetu povedala, je bila v očetovem pevskem zboru izvrstna altistinja.

Oglejmo si sedaj Škrbinca predvsem kot skladatelja: katere in kakšne skladbe je zložil, katere priredil oziroma jih po svoje prikrojil.

Katere skladbe so res njegove, je z vso govostjo težko reči. Vendar pa nas dve okolnosti v tem pogledu skoro redno približata resnici: 1. pripis skladbam: »Comp. (t. j. zložil) Janko Škerbinec«, navadno tudi zraven datum, ter 2. njih slog. Kadar je pri Škrbinčevih skladbah pripisano: »Comp. J. S.«, večkrat v tem primeru tudi pri glasovih, je skladba skoraj vedno njegova. Je pa tudi v tem pogledu kaka izjema. Tako n. pr. skladba »Regina coeli« v G-duru ima enkrat pravilno navedeno ime njenega pravega avtorja Ivana Zupana, drugič pa »Comp. J. S.«. Da je ta skladba resnično Zupanova, kaže tudi njen slog, ki je vseskoz harmonično pravilen, izčiščen in mnogo boljši od Škrbinčevega. Vrh tega je ta Regina coeli izšla tudi v tisku v zbirki »Cerkvene pesmi« za mešane glasove. Zložil Ivan Zupan, organist in orgljar v Kamni gorici. — Kjer je pri Škrbinčevih rokopisih samo njegovo ime, bodisi tudi z datumom, dotična skladba zato še nikakor ni njegova. Včasih že, a navadno ne; zakaj Škrbinec je pripisal svoje ime večkrat pri skladbah raznih drugih skladateljev; imen drugih skladateljev pa večinoma sploh ne navaja. Njegove skladbe spoznamo — dasi ne vedno — tudi po slogu, ki je izredno preprost: v melodiki precej ljudsko domač, lahko peven, v harmoničnem oziru precej reven, oprt najbolj na glavne stopnje, prinašajoč marsikatero nepravilnost zlasti glede vzporednih kvint in oktav, vsebujoč pa vseeno sem ter tja tudi kak boljši in pestrejši harmonični domislek in kako čedno modulacijo. Posebno jasno izpričujejo njegova dela zlasti še pogostni pogrški glede pravilne metrične porazdelitve besedila v posamezne takte. Pri skladbah boljše vrste imam vtis, da so bile nekatere prvotno bolj preproste, pozneje pa morda od kake druge, spretnejše roke izboljšane.

Skladbe s pripisom »Comp. Janko Škerbinec« in večinoma z datumom so po mojem pretehtanju njegove sledeče:

Božična »Glej zvezdice božje« v Es-duru, zložena 23. 10. 1883. Za alt-solo in mešani zbor. Spremljanje bolj klavirsko, besedilo v metričnem oziru slabo porazdeljeno.

Božična »Na stropu sinjega neba zvezda se zbor utrinja« v D-duru, zložena 19. 12. 1897, objavljena z novim besedilom »Zveličar nam se je rodil« v Viktor Čadeževi zbirki »Rajske strune zadonite« l. 1929. Prvotna Škrbinčeva skladba je bila harmonično bolj preprosta, a daljša; imela je 10taktni odpev: »Pozdravljena, božična noč«. Prvi del je uglasben za enoglasno petje z orglami oz. za bas-solo, drugi del za mešani zbor. Ta skladba je povsem umerjena, dobra.¹

¹ V omenjeni Čadeževi zbirki je izšla kot Škrbinčeva tudi še druga »Kaj se vam zdi, pastirci« v Des-duru, ki je imela prvotno besedilo »Čuj, o preljubi

Postna »V vrtu tam na Oljski gori« v G-duru za mešani zbor, zložena 3. 4. 1897. Preprosta skladba z nekaterimi pomanjkljivostmi v deklamaciji besedila, kjer bi za eno četrtniko naprej premaknjeni stavek vse izboljšal. Zanimivi sta v tej skladbi dve mesti, ki pri vsej svoji preprostosti vendarle dramatično izstopata iz celote:

in
sklep:

Velikonočna »Srce zapoj! Zveličar tvoj gre 'z groba« v As-duru za mešani zbor, zložena 10. 4. 1893. Preprosta, dobro oblikovana skladba z nekaj nerednostmi v deklamaciji, ki pa le malo motijo.

Mašna »Spoznam in trdno verujem« za mešani zbor, zložena 18. 3. 1892. Skladba vztraja vseh 16 taktov v G-duru. V sredi ima altovski solo brez spremljanja.

Obhajilna »Sicut cervus desiderat« — *»Kot po mrzli studentnini žejen jelen hrepeni«* v D-duru za dvoglasno petje z nekaj takti spremljanja, zložena 15. 7. 1896. Nahaja se v dveh rokopisnih izvodih, obakrat s pripisom »Comp. J. S.« Je ljubka skladbica.

Obhajilna »Srčno bod' pozdravljena, ti nedolžna množica«, dvoglasna pesem v C-duru za prvoobhajance, zložena 16. 6. 1911 na besede Ant. M. Slomška. Prav primerna za to priliko in za otroška grla.

Izmed slovenskih pesmi imata pri glasovih pripis »Comp. Skerbinec« tudi dve nagrobnici: *»Tihe misli na pokopališču«* in *»Vigred se povrne«*, prva v D-duru, druga v As-duru, obe za moški zbor. Prva kaže po svojem slogu in besedilni podstativti, da je Škrbinčeva. Glede druge nočem trditi, da je popolnoma njegova; a v primerjavi z Vavknovo uglasbitvijo in izdajo te pesmi bomo videli, da se mestoma razlikujeta in da ima brez dvoma tudi Škrbinec nekaj deleža pri nji. O tem pozneje.

Izmed skladb z latinskim besedilom so vsekakor njegove: *Graduali »Omnes de Saba venient«*, zložen 4. 1. 1913, *»Haec dies«*, zložen 20. 4. 1905 z dodanim Witovim Alleluja, *»Timete Dominum«*, zložen 12. 10. 1912 in *»Viderunt omnes finis terrae«*, zložen 24. 12. 1912, oba po isti šabloni: koralno psalmodično obdelan prvi del, drugi povzet po Foersterju. *Introit »Haec dies«* s koralno harmonizirano psalмовo vrstico in zopet figuralnim Gloria Patri, zložen in poklonjen »prečastitemu gospodu Dragotinu Jakliču« povodom njegove nove maše 23. julija 1893. I. poklonil Janko Skerbinec, nadučitelj«. Krepka skladba pristno Škrbinčevega sloga.

»Ecce sacerdos magnus«, mešani zbor v C-duru, srednji del v a-molu, zopet pristno Škrbinčev. Gloria Patri je enak prejšnjemu v introitu Haec dies. Pripisani so tudi odgovori za spremljanje na orglah. Ta skladba se nahaja v dveh rokopisnih izvodih in dveh verzijah: v starejši s starinskim, preprosto figuriranim spremljanjem in v novejši samo za zbor. V tem in drugih podobnih pri-

sosed moj«, napisana tudi l. 1897. Ta nima pristavka »Comp. J. S.« in ni gotovo, ali je njegova.

² Umrl kot župnik na Prežganju 6. marca 1920. Doma je bil iz Kriške vasi pri Višnji gori.

merih opazamo, kako se je Škrbinc glasbeno in cerkvenoglasbeno razvijal in izboljševal.

Tudi *latinska maša v C-duru*, zložena v vseh šestih delih, a s skrajšanim besedilom v Gloriji in Credo, ima pripis »Comp. J. Skrbinec« in tudi precej Škrbinčevih značilnosti. Datuma nima, je pa gotovo starejšega izvora. Kyrie sta dva, oba pastoralna. Prvi Kyrie se nahaja v dveh izvodih. Skladba je pretežno lahkega sloga in teče gladko. Agnus Dei se v prvem delu po svoji plemeniti ubranosti razlikuje od ostale maše in bi ga komaj prisodil Škrbincu; zato pa je sklep zopet bolj poskočen in manj vreden.

Med Škrbinčevimi rokopisi je še več drugih skladb: pesmi in tudi latinskih mašnih spevov, ki utegnejo nekatere biti Škrbinčeve. Take so n. pr.: Dve nagrobni: *Ob pogrebu »Otrok Marijin, blagor ti«* za 3glasni ženski zbor v Es-duru in *Na grobu »Počivaj nam, sestrice mila«* v F-duru za mešani zbor, *Družbeno-poročna* za dva glasa, *Marijino ime* za mešani zbor, *dve Marijini* čisto posvetnega, ena celo plesnega značaja, božični *»Rajske strune«* in *»Poglejte, čudo se godi«* za moški zbor, velikonočna *»Raduj, raduj se širni svet«* za moški zbor, *Zahvalna* v B-duru.³

Nekaj skladb je Škrbinc harmoniziral, ali bolje rečeno: po svoje prikožil. Take so: *Graduale s. Aegidii* in *Requiem* po koralu za mešani zbor z datumom 15. 10. 1911, *Kantik Benedictus* za moški zbor in nekateri *Deo gratias*. Četveroglasno je postavil moški zbor *»Tolažba«* in mešani zbor *»Nebesa«* 10. junija 1892. Riharjev motet *»Adoro te devote«* je poenostavil: lažjemu petju na ljubo se je izognil modulaciji v 10. in 11. taktu ter kromatičnim postopom v basu v 13. in 15. taktu. Pri Josip Levičnikovem *Tantum ergo* v A-duru je pripisal v oklepaju: »kompozicija po meni le nekoliko predelana«. Je pa »zagrešil« še več podobnih predelav. Včasih je kaki svoji skladbi pristavil kaj tujega, včasih tujim skladbam pridejal kaj svojega, n. pr. v Schweitzerjevi maši v čast angelom varuhom je konec Agnus Dei dostavil še 16 taktov bolj posvetne glasbe.

Kaj je končno z nagrobnico *»Vigred se povrne«*, ki mu jo nekateri pripisujejo in se je tudi Škrbinc sam o nji izrazil, da je njegova. Napisal jo je za moški zbor l. 1863. ter pristavil »Comp. Skrbinec«. O tej pesmi moram pač povedati nekoliko več, zlasti ker se o nji — kolikor mi znano — v našem listu še ni razpravljalo.

Ali je nagrobnica *»Vigred se povrne«* Škrbinčeva ali Vavknova, o tem se je že mnogo pisalo: v »Pevcu« 1921, št. 3—4 je pisal Marij Kogoj, v »Jutru« 1925, 31. oktobra dr. Pavel Kozina, v »Slov. Narodu« 1925, 5. novembra Oskar Dev, v »Zborih« 1927, št. 9—10 dr. Anton Schwab, v »Slovincu« 1937, 31. oktobra Ivan Kiferle v obširnem članku — in drugi. Kogoj in Kiferle pripisujeta to pesem Škrbincu, dr. Kozina in Dev Vavknu; Schwab pa trdi, da je zložena po nemški pesmi *»Freund, ich bin zufrieden«*. Brez dvoma je pesem *»Vigred se povrne«* zanimiva bodisi po svojem postanku in prvotni uglasbitvi, kakor tudi po raznih poznejših priredbah. Besedilo, ki obsega pet kitic, je napravil Janez Puhar, znani izumitelj fotografske plošče, duhovnik, »večni kaplan«, pesnik, slikar in glasbenik. Naslovljeno je bilo *»Otožnica«* in namenjeno 27. januarja 1859 v Ščavnici na Štajerskem umrlemu slovenskemu glasbeniku in skladatelju Kamilu Mašku, učitelju javne glasbene šole v Ljubljani, ki je zaradi boleznih na pljučih in iščoč zdravja umrl v Ščavnici, star komaj 29 let. Besede *»Al' prijatla sem nazaj nikdar več ne bo«* in *»Z Bogom, dragi Kamilo«* v 5. kitici pričajo posebno, da je bila pesem njemu v spomin zložena. Pesem je nastala

³ Nekateri so mnenja, da je Škrbinčeva tudi *Zahvalna* v D-duru, objavljena v Vavknovi izdaji. Vavken jo je štiriglasno priredil. Med Škrbinčevo ostalino te Zahvalne ni, pač pa gori omenjena v B-duru in $\frac{2}{4}$ taktu; ta se nahaja v dveh izvodih in deloma v skici.

kmalu po K. Maškovi smrti in tudi kmalu dobila napev. Prvič ga najdemo v Andrej Vavknovih »Glasih gorenjskih«, I. zv., l. 1861., prirejenega za mešani zbor s klavirjem, s štiriktaktnim uvodom in enako dolgim klavirskim sklepom. V tej izdaji je pesem v F-duru; prvi del v $\frac{6}{8}$, drugi v $\frac{4}{4}$ taktu. Prvi del pojeta samo sopran in alt; v drugem delu se jima pridružita tenor in bas. Škrbinec je to pesem l. 1863. priredil za moški zbor v As-duru. Med Škrbinčevimi rokopisi sem jo zasledil dvakrat: prvič na nekaj še ohranjenih listih pesmarice, ki si jo je Škrbinec kakor takratni organisti sploh sam sestavljal in spisoval, drugič na posebnem, pisanem listu. Na ohranjenih listih Škrbinčeve pesmarice od strani 41 do 46 je napisanih še nekaj drugih nagrobnic: na strani 41 del neznane mi nagrobnice z besedami:

»Povrne mili naj Gospod
s plačilom večnim, neminljivim,
z rajskim vencem nezvenljivim.
Oj spavaj mirno!«

Skladba je v a-molu; štiriglasni stavek preprost, a vseskozi dober, pravičen, resen. Na strani 42 je nagrobnica »Tolažba« v D-duru, kratka, dobro pevnna skladba z lepim besedilom:

»Upaj srce v žalosti, večno ne trpi trpljenje.
Dan za dnevom čas beži, z neba bliža se rešenje.
Nad zvezdami Bog živi. Nikdar te ne zapusti.«

To nagrobnico je zložil oz. uglasbil Lavoslav Klinar⁴, kar pove pripis na drugem posebnem zapisu te nagrobnice hkrati z Vigredjo (Janko Škerbinec 1863). Kot tretja se nahaja na ohranjenih listih pesmarice na strani 43 in 44 nagrobnica »Vigred se povrne« z naslovom »Prijatelju — Škerbinec, v As-duru in $\frac{6}{8}$ taktu, v drugem delu v $\frac{4}{4}$. (Alla breve.) Sledi še nagrobnica »Na pokopališču« — Janko Škerbinec, ki sem o nji že zgoraj govoril, in na strani 46 B. Kotkejev znani motet »Jesu, dulcis memoria« (13 taktov). Zapis pesmi »Vigred se povrne« na posebnem listu z letnico 1863 ima naslov »Otožnica po prijatelju«. (Besede Janeza Puharja.) Tonovski način je tudi v As-duru, takt pa v prvem delu namesto šestosminskega — tričetrtinski, v drugem delu štiričetrtinski. Stavek je razen dveh, treh nebitvenih prememb obakrat enak. Da nam oba ohranjena rokopisa podajata pristno Škrbinčevo priredbo te pesmi za moški zbor, o tem ne more biti dvoma. Ali je prvotna uglasbitev Vavknova ali Škrbinčeva, je seveda drugo vprašanje. Dejstvo pa je, da gresta Vavknova in Škrbinčeva priredba v prvem delu popolnoma všttric; v drugem delu se pa na več mestih razlikujeta tonalno in ritmično.

Vavken ima:

Al' pri - ja - tla sem na - zaj nik - dar več ne bo,

al' pri - ja - tla sem na - zaj nik - dar več ne bo.

⁴ Leopold oz. Lavoslav Klinar je bil brat znanega glasbenika Karola Klinarja; tudi duhovnik in še mlad umrl. Bil je izvrsten tenorist.

Škrbinc pa:

Vavken je v svoji zbirki »Glasi gorenjski« pripisal: »postavil«, kar po naše pomeni: harmoniziral, priredil; Škrbinc pa je svoji priredbi oz. skladbi za moški zbor pripisal svoje ime in letnico ter pozneje, ko se je vršila časni-karska pravda o avtorstvu te pesmi, izjavil, da je njegova. Napev je končno možen lahko tudi Puharjev. Ta je zložil tudi še več drugih napevov, ki jih je Vavken prevzel v svojo izdajo. Zasluge za ustvaritev pesmi »Vigred se povrne« imajo torej brezdvomno: Puhar, Vavken in Škrbinc. Da je pa ta pesem postala tudi v zadnjih časih tako priljubljena nagrobnica, ima zaslugo pokojni skladatelj Oskar Dev, ki jo je še lepše in današnjemu glasbenemu izražanju primerno priredil za moški zbor in tudi v As-duru kot Škrbinc. Izšla je skupno s pesmijo »Gozdič je že zelen« l. 1913. Založila in natisnila jo je Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Dev je pesem izdal kot belokranjsko narodno, a to najbrž po pomoti. Pesem je namreč mogla priti v Belo Krajino, kjer je Dev svoj čas služboval, ali po neki služkinji, ki je prej služila pri Škrbinčevih, ali po učiteljih, ki so jo v šoli prepevali z otroki iz Vavknove izdaje. Ima pa Devova prireditev razen pri sklepu več skupnega s Škrbinčevo priredbo kot z Vavknovo. Nekaj mest je Dev melodično še bolj zaokrožil, zlasti s prehajalnimi in menjalnimi toni.

(Konec prihodnjič.)

P. F. Ačko:

Istituto pontificio di musica sacra.

Na zelo neznatnem trgu Piazza di S. Agostino stoji zelo neznatno poslopje — na zunaj ponižno, nosi pa ponosen naslov Istituto Pontificio di Musica sacra. V prvem nadstropju se lice spremeni. Velika avla, v katero prideš skozi steklena vrata, daje čisto drugo lice. In ko vstopiš v koncertno dvorano, prekrasno v svojem slogu, z ogromnimi orglami, tedaj veš, da si v papeževi glasbeni univerzi, ki je obenem eksteritorialna, to se pravi, spada k papeževi državi.

Sola ima dva sporedna tečaja: 1. gregorijanski koral, ki je za vsakega gojenca te šole obvezen, in 2. instrumentalno kompozicijski tečaj. Za dosego profesure iz gregorijanskega koral se zahtevajo tri leta, za licenciat dve leti.

Oglejmo si najprej gregorijanski tečaj. Rektor šole je benediktinski opat dr. Gregorij Suñol. Je gotovo med sodobnimi koralisti ena največjih avtoritet. Koral se učimo teoretično in praktično. K temu še pride javni tečaj, h kateremu imajo vstop vsi. Pri praktičnem tečaju pomagajo plošče solemskih menihov. Učimo se tudi pravilnega dirigiranja koral, spremljave koralnih melodij in improvizacije spremljanja. Slednje uči msgr. Magnoni na podlagi najmodernejše metode. Koralno oblikoslovje uči rektor sam. Ta predmet me silno zanima. Sploh sem tu v stvari koral slišal silno zanimive stvari, delno meni poprej popolnoma neznan.

To je koral, kakor se tu poje! Ni počasen, ni prehit, lahko tekoč in predvsem: ritmično pravilen, ne sekan in ne razvlečen. Izpiti so silno strogi in se marsikakemu nadebudnemu koralistu zgodi, da ga pri nepravilno izvajanjem

⁵ Drugič E.

»saliku« gladko polože s tolažbo: »Ancora un'anno!« Nas učence smatrajo za bodoče misijonarje na polju gregorijanske reforme. K temu pripomore tudi študij zgodovine koral in zlasti cerkvenega prava glede glasbe v cerkvi.

Instrumentalno-kompozicijski oddelek traja pet let: tri leta harmonije, eno leto kontrapunkt in fuga, zadnje leto praktična kompozicija in oblikoslovje. Zraven še polifonija (dve leti), paleografija, dirigiranje, metodika, klavir in orgle. Harmonijo uči sloviti Licinio Refice, duhovnik, kompozicijo znani Raf. Casimiri, kontrapunkt laik C. Dobici, oblikoslovje laik E. Dagnino. Vsi ti so tudi sami skladatelji, zlasti Dobici. Gotovo si bo ohranil vsak učenec trajno v spominu vsakotedenske vaje v polifonem petju. Eden učencev dirigira, ostali pojejo Palestrinove in njegovih sodobnikov skladbe. Tudi Gallus pride pogosto na vrsto.

Izpit v kompoziciji je v klavzuri. Treba je napraviti tri skladbe: motet v slogu Palestrine, polifon preludij in psalm za štiri glasove in obligatne orgle. Vsaka skladba mora obsegati vsaj 50 taktov. Psalm pa ne izpod 80. Psalm je lahko zložen v najmodernejšem slogu. Komisija je precej stroga. Lani je »položila« od sedmih učencev dva.

Šola ne daje prednosti nobeni smeri kompozicije, kljub temu, da rajši vidi zmernejšo. To zlasti Casimiri, dočim zastopa Refice moderno strujo, Dobici pa zlasti kar zelo moderno.

Orgel imamo v šoli več. Glavne so, kakor smo že slišali, v veliki dvorani. Toda do njih učenci nimajo dostopa. So v Rimu največje in tudi v Italiji ene največjih. Pojočih spremenov je 112, manualov 5. Pedal je po vsej Italiji izdelan v obliki pahljače in zaokrožen. Vse orgle imajo tudi posebno električno razsvetljavo nad pedali. Velike orgle so električne (ne pnevmatične). Prosta kombinacija je na povsem drug način urejena. Toda bi šel predaleč, ko bi začel vse to razlagati. Orgle je kupila neka bogata Američanka, Justina Werd, v spomin Dom Moquereauja. Na te orgle daje koncerte orgelski virtuoz in profesor naše šole F. Vignanelli, mlad človek, toda silovit umetnik, v življenju pa silno skromen in razumen človek. Tudi p. Santini, frančiškan in profesor naše šole, se večkrat tukaj udejstvuje. Poleg teh orgel je več manjših. Nekaj orgel je zgodovinskih iz 16. in 17. stoletja in služijo za študij. Posebno krasno je opremljen kabinet za organografijo. Vsi sistemi orgelskih funkcij so tukaj vidni pod steklom, tako da učenec na oči vidi delovanje v notranjosti orgel. Med avtorji, ki jih učenci največ igrajo, so Bach, Frescobaldi, Vivaldi, Liszt, Guillemant in Bossi. Avtorje okoli edicije Carrara naša šola v splošnem odklanja.

V dvorani se vršijo pogosto koncerti z radioprenosom. Tudi cele kantate se izvajajo. Pa tudi koncerti, kjer se samo koral izvaja brez spremljanja, niso redki. Redno se jih udeležuje po več kardinalov. Zlasti kardinal Salotti je reden gost naše šole.

Učenci so iz vseh vetrov: Holandci, Portugizi, Francozi, Nemci, Hrvati, Ogrji, Čehi, vse dobiš tukaj. Frančiškani so vedno najbolj zastopani in so običajno izvrstni učenci. Med Slovenci sem do sedaj prvi in edini podpisani. Eden je celo Mehikanec. Taka šola je res mednarodna.

Glavna skrb šole je: ustvariti dobre cerkvene skladatelje in vodje korov. In take pošilja ta zavod vsako leto v svet ter tako vrši svoje veliko poslanstvo, ki ga ji je dal papežev dekret: »Motu proprio«, s katerim je bila ta šola poklicana v življenje.

Koncertna poročila.

Koncerti v Ljubljani. 19. aprila je Ljubljanski godalni kvartet (Leon Pfeifer, Albert Dermelj, Vinko Šušteršič, Cenda Sedlbauer) nastopil drugič v tej sezoni. Izvajal je Fugo v a-molu domačina Vladimira Petriča, Respighijev Dorski kvartet v enem stavku, Mozartov šestí kvartet in Čajkovskega kvartet v D-duru.

Naš kvartet, ki stalno napreduje, je vse skladbe zaigral na pristno komorni način in vseskoz dovršeno. — Na veliki četrtek, 22. aprila, je bila prva izvedba Matije Tomčevega Križevega pota, kantate za soli, zbor in orkester. Veliko, skoraj dve uri trajajočo skladbo, ki smo o njej poročali v zadnji številki našega lista, so izvajali: solista Franja Golob (alt) in Julij Betetto (bas), pevski zbor Glasbene Matice, simfonični orkester, Ciril Cvetko (harmonij) in Mirko Polič kot dirigent. Med izvajanjem so pred posameznimi postajami križevega pota predvajali posnetke Bergantovih slik, ki so dale povod pesnitvi in po tej uglasbitvi. Celotno izvajanje kantate je bilo dostojno in vredno dela. Glavno težo je nosil pevski zbor, ki je deset napornih delov zapel rutinirano in učinkovito. Še večje pohvale bi bil zbor z dirigentom deležen, ako bi pel bolj vezano in strnjeno. Solista sta bila v najboljši formi in prinesla s svojim uglajenim in doživetim petjem dovršen del k uspehu večera. Orkester je svoj part bolj podrejenega značaja z lahkoto obvladal, brezdvomno pa povzdignil celotni uspeh. Harmonij je — kolikor je pač mogel — nadomestoval orgle; nekaj kratov je prišel sam prav dobro do veljave, sem ter tja pa je bil ob orkestru skoraj nepotreben. Ravnatelj Polič je veliki izvajalni aparat vodil sigurno in mu gre priznanje za ljubezen in trud, ki ga je vložil v to, Glasbeni Matici posvečeno delo, v njega pripravah in pri koncertu. Delo samo je na poslušalce napravilo vsekakor veličasten, dasi ne na vse enako iskren vtis. Glasba te kantate je po eni strani preprosta, jasna, lahko umljiva, hkrati pa umetno kontrapunktična in v podrobnostih kakor v celoti zanimivo izdelana. Tudi avtor v njej nikakor ne zataji svoje govorce, temveč moramo priznati, da je kljub naslonitvi na starejše klasike in izvzemši nekaj tujih reminiscenc tudi v tem delu vendarle pristno njegova. — 27. aprila je koncertiral novoustanovljeni trio: Slavko Korošec (flavta), Karel Jeraj (viola), Stanko Prek (kitara). Izvajali so tri dela, zložena za to zanimivo sestavo: F. Molinov in L. Callov trio ter V. Matejkovo Serenado. Njih igra je ugajala in bila deležna hvaležnega priznanja. — 30. aprila je tenorist Miloš Brišnik nastopil prvič v javnem in samostojnem koncertu. Izbral si je in izvajal obširen, težak spored, ki je vsekakor presegal njegove moči: osem pesmi in šest arij. V nižjih in recimo še v srednjih legah je njegovo petje in podajanje še precej dobro in sprejemljivo, v višinah pa njegov že itak slaboten glas odpove. Kljub marsikateri kvaliteti njegovega nastopa koncert žal ni imel tistega uspeha, kot smo ga pričakovali. — 3. maja sta priredila naša profesorja G. A. pianist Anton Trost in violinist Jan Šlais kot ljubljanski komorni duo koncert z močnim in odličnim sporedom. Izvedla sta štiri sonate: Tartinijevo v g-molu, Mozartovo v D-duru, Vomačkov op. 3 in Szymanowskega v d-molu. Vsako izvajanih del je bilo svet zase in se kot tako uveljavilo. V Mozartovi sonati je imel klavir posebno važno, skoraj glavno vlogo. Globoko zasnovani sta dve zadnji, slovanski sonati, prva programskega značaja, zložena v spomin smrti skladateljevega očeta, druga kot absolutna glasba, grandiozna v svojem zanosu in poletu. Izvedba vseh štirih del je bila — kakor smo od naših dveh mojstrov navajeni — prvovrstna. — 7. maja sta naši priznani pianistki Marta Bizjak-Valjalova in Silva Hrašovčeva zopet uspešno koncertirali na dveh klavirjih. Njun spored je obsegal skladbe Clementija, Ta renghija, Picciolija, Chopina in Pfeiferja. — 10. maja smo imeli priliko drugič poslušati in uživati prvovrstnega umetnika, pianista Carla Vidusso. Ze njegov tokratni spored je bil izreden: poleg Beethovneve sonate op. 10 same etude: L. Ferrari-Trecatejeve: 6 etudi ((Sbalzi) in Chopinovih kar dvakrat po dvanajst: op. 10 in op. 25. Vsa dela bogate vsebine in tehnično kar moč zahtevne je Vidusso podal sijajno: jasno in precizno, z lahkoto in fineso. Vidussov koncert je občinstvo nenavadno navdušil. — 17. maja se je vršil zopet simfonični koncert pod vodstvom Draga M. Šijanca. Orkester je izvajal L. Mancinellijev »Beg zaljubljenecv iz Choggiev (iz suite »Beneški prizori«), živahno kot nekak »perpetuum mobile« tekoče in barvito instrumentirano delo, Rahmaninova koncert v c-molu s klavirjem in Čajkovskega simfonijo št. 6 (patetično). V Rahmaninovi koncertni skladbi globoke, pristno slovanske lirike je sodelovala kot pianistinja-solistinja Rossana Orlandini-Bottai, ki se je

izkazala kot umetnica z močnim glasbenim čutom in veliko tehnično spretnostjo. Vse skladbe hkrati z veličastno simfonijo Čajkovskega so bile izvedene solidno in napravile najboljši vtis. Pogrešali pa smo to pot, kakor že pri več letošnjih koncertih, tudi vsaj ene domače simfonične skladbe. Takih in dobrih skladb imamo Slovenci že dokajšnje število.¹ Dolžnost našega simfoničnega orkestra je, da jih izvaja v čim večjem številu in jim v sporedih poleg svetovnih del odkaže tudi svoje mesto. — Vokalni koncert sta priredila madžarski tenorist Tibor Egressy, član budimpeštanske opere, in sopranistka Ada Auersperg. Njunega petja nisem slišal. Po drugih ocenah je bil pevec prav dober, pevka manj. — 22. maja je pomnoženi operni zbor skupaj z opernimi solisti: Heybalovo, Golobovo, Lipuščkom, Dolničarjem in Lupšo ter s spremljevanjem orkestra izvajal v operi P. Hugolin Sattnerjev oratorij »Vnebovzetje B. D. M.« Dirigiral je kapelnik Anton Neffat, zbor je naštudiral vodja zbora Rado Simoniti. Delo je bilo izvajano v prvotni obliki ter je vzorno pripravljeno in najskrbneje podano napravilo tudi zaradi svoje prelepe, toplo melodične in sočne glasbe najboljši, kar nenavadno močan vtis. Naši operi gre odkrito priznanje, da je stopila pred javnost s tem našim zares slovenskim oratorijem in je v zato primernem času tudi od svoje strani počastila Marijo. — Glasbena akademija je priredila v aprilu četrto javno produkcijo. — Šola Glasbene Matice je priredila v maju VIII., IX. in X. javno produkcijo svojih učencev. Dve sta sestajali iz raznih solističnih nastopov, na deveti pa je poleg dveh klavirskih točk, ki jih je zaigrala absolventka te šole Bousack-Kalan Majda, vse ostale točke izvajal šolski orkester v sestavi salonskega orkestra pod vodstvom prof. Karla Jeraja. Produkcije so prav dobro uspele. — Na simfoničnem koncertu 31. maja so bila izvajana pod vodstvom Nika Štritofa sledeča dela: V. Novakova Slovaška suita v 5 stavkih, R. Zandonajeva Trentinska rapsodija in P. I. Čajkovskega Koncert za klavir in orkester v b-molu s solistom Antonom Trostom. Ta koncert je bil po odličnih skladbah, skrbno pripravljenem izvajanju orkestra in po sijajnem nastopu profesorja Trosta nekak višek letošnje sezone. Slovenske simfonične skladbe pa zopet ni bilo nobene, kar moramo ponovno grajati in obžalovati. — 2. junija je bil ponovno izveden M. Tomčev Križev pot, to pot v stolnici. Sodeloval je zopet matični mešani pevski zbor, solista Golobova in Betetto, namesto orkestra sem podpisani spremljal zbor in soliste na orglah. Koncert je vodil Mirko Polič. Koncert je bil prav dobro obiskan in je napravil prav ugoden vtis, celo boljši kot v Unionu. — 4. junija sta koncertirala na dveh klavirjih Rio in Gregoria Nardi in odigrala obširen spored klavirskih del Mozarta, Schumanna, Chopina, Clementija, Brahmsa in Infanteja v dovršeni vigranosti in najboljšem podajanju. — 11. junija je koncertiral Ljubljanski komorni trio: Albert Dermelj (gosli), Cenek Sedlbauer (čelo) in Marijan Lipovšek (klavir). Izvajali so Beethovnov trio v c-molu op. 1, št. 3, H. Pizzettijevo Septembrsko rapsodijo in Dvořakov »Dumky« op. 90. Vse te krasne skladbe so podali z največjim uspehom. St. Premrl.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

M. Tomc: Missa Immaculati Cordis Mariae, quattuor vocibus inaequalibus comitante organo concinenda. Labaci 1943/XXI. Approbata ab Ordinariato Episcopali Labacensi die 8. Martii 1943. Sumptibus Ordinariatus Ep. Labacensis. — S to latinsko mašo je skladatelj Matija Tome našo cerkvenoglasbeno literaturo izredno obogatil. Lahko jo uvrščamo med najlepše, najbolj izklesane, umetniško dovršene in veličastne latinske maše, kar jih imamo. Tomčev slog je večinoma kontrapunktičen. Tudi v tej obsežni, petdeset strani obsegajoči skladbi se kontrapunktično kar moč razživi, in to bodisi v zborovskem, kakor tudi v orgelskem spremljanju, ki teče samostojno in na razne načine zbor podpira: uvaja, nosi, obkroža, dopolnjuje, ga barva in mu k učinkovitosti pomaga.

¹ O tem več o priliki.

Motivika je v glavnem krepka, odločna; ne manjka pa tudi nežnih in rahlo čutečih mest, n. pr. »Et incarnatus est« in »Benedictus«. Posamezni mašni deli so široko razpredeni: takoj Kyrie je nenavadno dolg, tudi v Gloriji in Credo so nekatera besedila obdelana ponovno; v široki črti živahno teče fugirani »Pleni sunt coeli«, v »Benedictusu« se trikrat menjavata sopran-solo in triglasni ženski zbor, Agnus Dei prinaša deloma nove motive, deloma iz Kyrie in deloma figuracijo pri »Dona nobis pacem« iz Credo. Vso skladbo preveva pristno cerkveni duh. Izdelava posameznih delov in maše kot celote je mojstrska. Delo je odlično in učinkovito; isto tako pa tudi težko in naporno, ter ga bodo mogli izvajati samo veliki in dobro šolani pevski zbori.

Maša je posvečena ljubljanskemu prevzvišenemu gospodu škofu dr. Gregoriju Rožmanu ob njegovi šestdesetletnici. V stolnici izvajana na dan posvetitve naše škofije Brezmadežnemu Srcu Marijinemu in potem še na Vnebohod skupno s pevskim zborom učiteljska je dosegla največji uspeh in napravila veličastno-svečan vtis. St. Premrl.

Slovenska koralna maša. Po Vatikanski izdaji priredil in harmoniziral Fr. Kimovec. Samozaložba. Odobril škof. ord. v Ljubljani 10. dec. 1942-XXI, št. 3148. Opalografiral M. Kunaver. — Do sedaj se je pri nas največ pela Missa de Angelis, VIII. koralna maša, ki jo je pred leti harmoniziral tudi Fr. Kimovec. Sedaj isti avtor nudi našim cerkvenim pevskim zborom koralno mašo s slovenskim besedilom, ki ga je spretno podstavil spevom iz Kyrie, Sanctus (Benedictus), Agnus Dei iz XVI. (ferialne) maše, Slavi iz XV. maše (za najnižje godove — in festis simplicibus) in k I. Veri. Ti napevi so zelo stari; segajo deloma v XIII. stol. in še nazaj. Vera je iz 11. stol. So preprosti, večinoma silabični in imajo majhen obseg. Izredno preprosto, nekako psalmodično, vendar »monumentalno mirno in veličastno«, kakor pravi p. Dominik Johner v knjigi »Erklärung des Kyriale«, poteka ta Gloria, ki se je ne naveličaš. »Duh prvotne cerkve nam veje iz nje, njeno spoštljivo začudenje, zadržano veselje in nekaj tiste jeklene moči, ki je napolnjevala prve kristjane.« Značilni padec v mali terci — g e — se pojavi osemnajstkrat. Značilne, mnogokrat ponavljajoče motive ima tudi Vera. Kimovčeva harmonizacija je napevom primerna: diatonična, mirna, glede porabe raznih harmonskih sredstev pač svojevrstna, tu in tam nekoliko eksotična; uporablja večkrat ležeče base in je prirejena zlasti za orgelsko igro s pedalom. Zanimivo spremljanje je pri »In se je utelesil« v Veri, kjer se melodija preliva med vzdržanimi in tudi nad njo se spenjajočimi akordi. Glede konca v »Blagoslovljen« omenjam, da iz Vatikanske izdaje ni pravilno prenesen; ne smel bi biti tak kot v Svet, temveč se v zadnjih dveh skupinah loči od sklepa v Svet. Pravilno se Blagoslovljen konča takole:

Ta koralna maša s slovenskim besedilom se more — samo po sebi umevno — peti samo pri neslovesnih, to je tihih mašah, oziroma posamezni spevi te maše hkrati z drugimi našimi slovenskimi cerkvenimi pesmimi. Mašo priporočamo. Cena 6 lir, pri skladatelju 4.50 lire. St. Premrl.

Missa Cordis Immaculati B. M. V. duabus et pluribus vocibus aequalibus cum organo concinendam Franciscus Kimovec composuit. Labaci 1942. Ab Ordinariato Labacensi approbata 19. IV. 1943, No. 1591. Tudi ta, Brezmadežnemu Srcu Marijinemu posvečena latinska maša je zelo posrečeno delo. Kratka in jedrnata je. Plemeniti in izraziti motivi nastopajo in se družijo v lepo izvedenih imitacijah. Credo je večinoma bolj homofonski, deloma recitativen, kar se mu dobro prilega in njega izvedbo precej pospeši. Zanimiva je ritmična obdelava. V tem pogledu prvačita Gloria in Credo s svojim $\frac{3}{4}$ taktom; deklamacija besedila teče tu večkrat prosto, kot bi ne bilo takta, podobno gregorijanskemu koralu. Orgelsko spremljanje pevski del imenitno podpira in dopolnjuje. Tudi njegova harmonska vsebina je bogata in pestra, hkrati pa tudi kontrapunktično živahna. Spreten

organist bo pri nji kar užival in se razživel. Omenjam pa, da je na str. 15 treba igrati že v drugem taktu s pedalom, ker na samem manualu je dotično mesto neizvedljivo. Opozarjam še na nekaj tiskovnih pogreškov: v Gloriji str. 5., 14. takt v pedalu e namesto eis, enako na str. 6. pri podobnem mestu. Na str. 8. v 40. taktu (takti teko od začetka dotičnega mašnega dela in so od petega dalje v partituri od časa do časa nakazani, a ne v vseh delih) v orglah: a b (manjka vračaj). V Credo na str. 11. v petem taktu v orglah f, e. Vzorno zloženo in za petje ne težko mašo našim moškim pevskim zborom toplo priporočamo. Cena 18 lir, pri skladatelju 14 lir. St. Premrl.

L. Mav: **Maša rešilnih sre.** Za moški zbor. Ljubljana 1943-XXI. — Ta mašna skladba obstoji iz petih delov. Zloženi so: Vstop, Darovanje, Po darovanju, Po povzdigovanju in Konec. Prva dva dela imata mašno besedilo, naslednja dva sta evharistični pesmi, zadnji v čast Marijinemu Srcu. Vsi deli so dobro pevni; kot skladbi se odlikujeta Darovanje, zloženo v mirno-resnem molivnem značaju, in Marijina pesem, ki zveni kot nekaka navdušena himna. Cena izvodu 5 lir. Pesmi priporočamo. St. P.

Tri evharistične pesmi za mešani zbor. Harmoniziral Franc Premrl. Ljubljana, 1943-XXI. — Te pesmi: 1. Hvali, Sion, Rešenika, 2. Hvali svet Odrešenika in 3. Jezik poj skrivnost častito so prav lepi narodni napevi in prav dobro harmonizirani. Za izvajanje lahke, hvaležne in za praznik sv. Rešnjega Telesa posebno primerne skladbe priporočamo. Cena izvodu 2.50 lire. St. P.

Razne vesti.

† **Kanonik Fran Ferjančič.** Ob zaključku lista nam je došla žalostna vest, da je dne 10. junija kmalu popoldne umrl v Leonišču v Ljubljani kanonik novomeškega kapitlja Fran Ferjančič. Njegovo ime in življenje je v veliki meri povezano z našim listom in z našim Cecilijanskim društvom. Sodeloval je pri našem listu kot neumoren pisatelj člankov, razprav, dopisov, očen in raznih črtic od l. 1889. dalje do lanskega leta. Kot vzornega duhovnika, mnogo zaslužnega glasbenika in skladatelja se ga bomo spominjali — ako Bog da — v daljšem članku v prihodnji številki. Naj počiva v miru!

† **Msrgr. Rafael Casimiri.** Dne 16. aprila je umrl v Rimu msgr. Rafael Casimiri, bivši ravnatelj glasbe v Lateranu, zaslužen odličen skladatelj in preiskovalec cerkvene glasbe. Rojen l. 1880. v Gualdo Tadino (Umbrija) je kmalu pokazal nagnjenje in darovitost za glasbo. V Padovi je študiral pri Botazziju in prišel tam v stik s takratnim škofom v Padovi Sartom, poznejšim papežem Pijem X. Ta ga je bodril in navdušil za cerkveno glasbo. Casimiri je deloval nato kot učitelj glasbe v raznih semeniščih; predstavljen v Rim je vodil pevski zbor vatikanskega semenišča. V Perugiji je bil v mašnika posvečen in je deloval v tamošnjem semenišču kot izvrsten pevovodja. L. 1911. je nasledoval Capoccija kot vodja lateranskega pevskega zbora. Tu je ustanovil slavno »Polifonica romana«, zbor, ki je gojil klasično polifonijo in jo je izvajal ne le v Rimu in Italiji, temveč tudi po raznih državah v Evropi in Ameriki. Izdajo Palestrinovih del »Opera omnia del Palestrina« je dovršil do 18. zvezka. Napisal je tudi več glasbeno zgodovinskih in kritičnih razprav, deloma jih pripravljaj. Leta 1930. je postal kanonik pri lateranski baziliki. Na papeški visoki glasbeni šoli je poučeval kompozicijo. Sam je zložil več maš, motetov, litanij, dva oratorija San Tarcisio in Santo Stefano in druge skladbe.

M. Eleonora Hudovernik, znana voditeljica in organistinja cerkvenega petja v uršulinski cerkvi v Ljubljani, je obhajala 25. marca osemdesetletnico rojstva. V uršulinskem redu je od l. 1881. Od tega leta dalje do 1913 je poučevala na uršulinskih šolah. Od 1903 do 1923 je bila ravnateljica notranje meščanske šole. Od 1913 po 32 učnih letih si je pridržala samo glasbeni pouk na notranjih šolah. Že od l. 1879. je oskrbovala orglanje pri šolskih mašah, od l. 1887. pa vodi cerkveno petje v uršulinski cerkvi. Slovi kot izborna organistinja. Uglasbila je mnogo cerkvenih pesmi, pa tudi domovinskih in priložnostnih. Kljub visokim letom je še vedno neumorno delavna. Ob osemdesetletnici ji prav iskreno čestitamo in kličemo: Še na mnoga leta!

V Mariboru je 15. maja umrl p. Valerijan Landergott, dolgoletni župnik frančiškanske župnije in vodja cerkvenega petja v baziliki Matere Milosti. Bil je vsestransko delaven ter splošno priljubljen. R. I. P.!

V Skofji Loki je umrl tamošnji organist Jože Matko. Bil je zmožen in marljiv organist ter pevovodja. Naj počiva v miru!

V Ameriki je umrl slavni ruski skladatelj Sergij Vasiljevič Rahmaninov. Rojen je bil l. 1873. v Onegi pri Novgorodu. Šolal se je na konservatorijih v Petrogradu in Moskvi. Zaslovel je kmalu kot izvrsten pianist, pa tudi kot skladatelj. Deloval je pa tudi nekoliko kot učitelj glasbe, pozneje kot dirigent. Zložil je več oper, razne komorne in simfonične skladbe, skladbe za klavir, pesmi in drugo.

Nova M. Tomčeva velika latinska maša v čast Brezmadežnemu Srcu Marijinemu je doživela v ljubljanski stolnici že več izvajanj. Na Vnebohod jo je pel stolni pevski zbor skupno z mešanim pevskim zborom drž. učiteljskega pod vodstvom prof. Ivana Repovša. Orglal je ravnatelj stolnega kora Venceslav Snoj. Izvajanje je popolnoma uspelo.

Skladatelj L. M. Škerjanc je dovršil dve novi simfonični deli: IV. simfonijo v H-duru za godalni orkester in V. simfonijo v F-molu za veliki orkester.

Skladatelj Blaž Arnič je ravnokar dovršil Koncert za gosli in klavir v treh stavkih.

Orgelski virtuoz prof. Ulissa Matthéy je 7. februarja sodeloval pri koncertu v državni stolnici v Braunschweigu.

V ljubljanski Operi je v maju gostovala ena najslavnejših italijanskih primadon, Mafalda Favero. Nastopila je v dveh Puccinijevih operah: v »Boheme« in »Butterfly«. Ta pevka združuje vse odlike, vso dovršenost pevske kot igralske umetnosti.

Članica ljubljanske Opere Valerija Heybalova je gostovala v Zagrebu. Navdušila je Zagreb.

Izšli sta v samozaložbi dve Stanko Prekovi skladbi: »Nocturno« za kitaro in pesem »V kristalni čaši rože so umrle« za srednji glas in kitaro ali klavir. Dobe se v knjigarni Glasbene Matice.

Na koru sv. Jakoba v Ljubljani poje altistinja Rezika Černetova že 50 let. 18. avgusta 1892 je bila kot 16letno dekle sprejeta v tamošnji cerkveni pevski zbor in je v tej sveti službi vztrajala do danes. Marljivi in požrtvovalni pevki ob redkem jubileju iskreno čestitamo.

Glasbena Matica v Ljubljani je v l. 1942 izdala večje število skladb slovenskih skladateljev, in sicer: Jakob Gallus-Petelinov Ave Maria, Samo Hubadov Psalm, Anton Lajovčeve Tri pesmi za glas s klavirjem in Caprice za veliki orkester, Marijan Lipovškov mešani zbor »Ko sveti Duh po svetu gre«, Vasilij Mirkovo zbirko »Naša pesem v Podonavju« in Mladinski album za klavir, Stanko Premrlovo Koračnico za štiri violine in klavir, Saša Šantlovih Osem klavirskih skladb za mladino, L. M. Škerjančeve Tri mladinske skladbe za violino ali violinčelo in klavir in istega skladatelja Koncert za klavir in orkester ter Matija Tomčevo zbirko Za malega pianista (4 mladinske skladbe za klavir).

NAŠE PRILOGE

Današnja glasbena priloga v obsegu štirih strani prinaša Mašno pesem Sreca Jezusovega, zložil Stanko Premrl; Dve darovanjski, zložil dr. Fr. Kimovec; Svet, zložil Anton Jobst in Odpev pri lavretanskih litanijah, harmoniziral Alojzij Martinc. Posamezni izvodi se dobe pri naši upravi po 1 liro.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu za glasbeno prilogo vred 25 lir, za dijake 15 lir. Uredništvo: Zarnikova ulica 12. Uprava: Semeniška ulica 2. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. Številka ček. računa 10.749. Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).